

Aegyptiaca Project

The Symposium

Religion, Politics and Culture in the Mediterranean
from the 8th to 6th c. BC

Ρόδος, 15 - 17 Δεκεμβρίου 2016

Σύντομη παρουσίαση

Στην Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου η ανατολική Μεσόγειος μετατρέπεται σταδιακά σε ένα σύνθετο πεδίο εμπορικών δικτύων και πολιτισμικών επαφών με την εντατικοποίηση της επικοινωνίας διαφορετικών πληθυσμιακών ομάδων και τη συνακόλουθη διακίνηση αγαθών, μοτίβων, ιδεών και συμβόλων. Ισχυρή ένδειξη για την πολιτισμική αυτή ώσμωση αποτελεί η αθρόα διάχυση στην ευρύτερη μεσογειακή λεκάνη αιγυπτιακών και αιγυπτιαζόντων αντικειμένων, τα οποία στη διεθνή βιβλιογραφία αποδίδονται ως *αιγυπτιακά* (Aegyptiaca). Η πλειονότητά τους αποτελείται κυρίως από σκαραβαίους, περιάρπτα και ειδώλια φαγεντιανής με

αναπαραστάσεις θεοτήτων, ανθρωπίνων μορφών ή αιγυπτιακών συμβόλων, αγγεία από φαγεντιανή, λίθινες πλάκες, χάλκινα θεομορφικά ειδώλια, ένθετα διακοσμητικά μοτίβα, λίθινα αγαλματίδια, κοσμήματα, κ.ά. Παράλληλα με την εισαγωγή αυθεντικών αιγυπτιακών τέχνηρων, από τον 8ο αι. π.Χ. και εντεύθεν ξεκινά η παραγωγή τοπικών απομιμήσεων σε ένα ή περισσότερα εργαστήρια φαγεντιανής στην ανατολική Ελλάδα, πιθανότατα στη Ρόδο, που θα εμπλουτιστούν με την ίδρυση του εμπορικού κέντρου της Ναύκρατης στο Δέλτα του Νείλου και τη διάχυση παρόμοιων τέχνηρων.

Δεύτερη ημέρα του Συμποσίου, Κατάλυμα της Ισπανίας, Παλιά Πόλη, Ρόδος.

Το διεθνές συμπόσιο Aegyptiaca Project: the Symposium – Religion, Politics and Culture in the Mediterranean from the 8th to 6th c. BC, που πραγματοποιήθηκε με μεγάλη επιτυχία στο Κατάλυμα της Ισπανίας, στην Παλιά Πόλη της Ρόδου, από τις 15 έως τις 17 Δεκεμβρίου 2016, αποτέλεσε διεθνώς την πρώτη εξειδικευμένη συνάντηση για τα αιγυπτιακά, εξετάζοντας παράλληλα σημαίνουσες πτυχές των πολυσχιδών πολιτισμικών διαδράσεων στην ευρύτερη μεσογειακή λεκάνη από τον 8ο έως τον 6ο αι. π.Χ. Συμμετείχαν καταξιωμένοι επιστήμονες και νέοι/ες ερευνητές/τριες από την Αγγλία, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Πορτογαλία, το Ισραήλ και την Ελλάδα. Το Συμπόσιο αποτέλεσε προϊόν του διεθνούς, διατμηματικού προγράμματος The Aegyptiaca Project: Ecumene and Economy in the Horizon of Religion (<http://www.aegyptiaca.gr>) και διοργανώθηκε από την Αιγυπτιολογική Ομάδα Έρευνας και το Εργαστήριο για τον Αρχαίο Κόσμο της Ανατολικής Μεσογείου του Τμήματος Μεσογειακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αιγαίου.

Οι ανακοινώσεις του Συμποσίου κινήθηκαν γύρω από τρεις βασικούς άξονες:

- **Αιγυπτιακά:** παρουσίαση και επικαιροποίηση των ερευνών για τα αιγυπτιακά στον ελλαδικό χώρο και επιλεγμένες θέσεις της Μεσογειακής λεκάνης από την Virginia Webb (τέχνηρα από φαγεντιανή από την Κάμιρο), τη Dominique Barcat (χάλκινα τέχνηρα από τη Σάμο, το Λευκαντί, την Κρήτη, τη Θήρα και την Περαχώρα), τον Matthew Skuse (σκαραβαίοι και φυλαχτά από την Περαχώρα), τον Κυριάκο Ψαρουδάκη (αιγυπτιακά από το Ιδαίον Άντρο), τη Dalit Regev (αιγυπτιακά από τις ανασκαφές στη θέση Tel Miqne, Ισραήλ), τον Ronaldo Gurgel Pereira (πρώτα αποτελέσματα του προγράμματος για τα αιγυπτιακά από την Ιβηρική χερσόνησο), της Ηλέκτρας Αποστολά και του γράφοντος (αδημοσίευτο υλικό από τον αποθέτη της Ιαλυσού, γενική επισκόπηση ροδιακών αιγυπτιακών και εκ νέου αξιολόγησης της σχετικής ορολογίας, παρουσίαση της ψηφιακής και διαδραστικής βάσης δεδομένων Aegyptiaca Database με το σύνολο του δημοσιευμένου υλικού από το ανατολικό Αιγαίο και την ηπειρωτική Ελλάδα).
- **Ναύκρατη:** παρουσίαση των νεότερων δεδομένων από το πολύ σημαντικό κέντρο στο Δέλτα του Νείλου και του ρόλου του στις οικονομικές και εμπορικές διαδράσεις στην ευρύτερη λεκάνη της ανατολικής Μεσογείου, από την Alexandra Villing (γενική επισκόπηση και νεότερα δεδομένα από το

διεθνές, πολυετές πρόγραμμα του Βρετανικού Μουσείου στην περιοχή), την Aurélia Masson-Berghoff (τυπολογία, παραγωγή και τοπική χρήση φυλαχτών και περιάπτων από τη Ναύκρατη και εκ νέου αξιολόγηση του ρόλου της στην παραγωγή και εξαγωγή αιγυπτιακών τέχνηρων), του Μανόλη Στεφανάκη και του Γιώργου Μαυρουδή (πρώτα αποτελέσματα τυπολογικής και στατιστικής ανάλυσης της αττικής μελανόμορφης κεραμικής από τη Ναύκρατη).

- **Πολιτισμικές διαδράσεις, εμπόριο, οικονομία:** εξέταση σημαντικών πτυχών του πολυσύνθετου διαπολιτισμικού πλέγματος των ελληνο-αιγυπτιακών επαφών και αλληλεπιδράσεων στο πεδίο της θρησκείας από τον Ludwig D. Morenz (παρουσίαση ειδικών περιπτώσεων «συγκρητισμού» και ώσμωσης θεοτήτων και συμβόλων από την Εποχή του Χαλκού έως την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου στην ανατολική Μεσόγειο), των μύθων και της νεκρικής ιδεολογίας από τη Νατάσα Ψαρολογάκη και την Ειρήνη Πετρίδου (μετακινήσεις και μεταπλάσεις αιγυπτιακών ιδεών και συμβόλων στον αρχαίο κόσμο), της αρχαϊκής τέχνης από τον Justin Woo (τυπολογία και ιστορικές προεκτάσεις του κυβόσχημου αγάλματος

Οι σύνεδροι στην είσοδο του Καταλύματος της Ισπανίας, Παλιά Πόλη, Ρόδος.

με αναφορά στον Ψαμμήτιχο Α'), τον Δημήτρη Παλαιοθόδωρο (απεικονίσεις Αιγυπτίων και άλλων αφρικανικών εθνοτήτων στην αρχαϊκή και κλασική τέχνη), τον Μανόλη Στεφανάκη και την Αλεξάνδρα Δεσκάτα (αιγυπτιακές επιδράσεις στους αρχαϊκούς κούρους), καθώς και στα πεδία της οικονομίας και του εμπορίου από τον Γιώργο Μπουρογιάννη, με ιδιαίτερη έμφαση στον ρόλο της Κύπρου, και τη Φανή Σέρογλου. Η ανακοίνωση του Σπύρου Συρόπουλου αναφέρθηκε στην αντίληψη περί Αιγύπτου και ειδικών θεμάτων ελληνο-αιγυπτιακής αλληλεπίδρασης στις γραμματολογικές πηγές της αρχαϊκής και κλασικής αρχαιότητας. Τέλος, τα μέχρι τώρα πορίσματα των ερευνών τους παρουσίασαν σε poster οι υποψήφιοι διδάκτορες, και μέλη της οργανωτικής επιτροπής του Συμποσίου, Γρηγόρης Κοντόπουλος και Άννα Καλαϊτζάκη.

Τα πρακτικά του Συμποσίου θα δημοσιευθούν ως ειδικός τόμος στο *Journal of Ancient Egyptian Interconnections* του Πανεπιστημίου της Αριζόνα (<https://journals.uair.arizona.edu/index.php/jaei>) τον

Σεπτέμβριο του τρέχοντος έτους. Η άκρως επιτυχημένη αυτή συνάντηση συνέβαλε σημαντικά στην επανεκκίνηση του διαλόγου για τα αρχαϊκά αιγυπτιακά και στην αποκρυστάλλωση αρκετών ζητημάτων της έρευνας: μεθοδολογίας, ορολογίας, αρχαιολογικού πλαισίου. Ταυτόχρονα, γνωστοποίησε τα πρώτα αποτελέσματα του Aegyptiaca Project και τις δράσεις που θα ακολουθήσουν: δημοσίευση του συνόλου των ροδιακών αιγυπτιακών εντός του 2017, εμπλουτισμός της ψηφιακής βάσης δεδομένων, διοργάνωση του θερινού σχολείου Aegyptiaca Summer School τον Ιούλιο του 2018 στη Ρόδο, κ.ά.

Παναγιώτης Η.Μ. Κουσούλης

*Αναπληρωτής Καθηγητής Αιγυπτολογίας
Διευθυντής του Εργαστηρίου για τον Αρχαίο Κόσμο
της Ανατολικής Μεσογείου
Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Αιγαίου
kousoulis@aegean.gr*